

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน” (The Presentation of Thai Culture Contents in Daily Newspapers.) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อ

1. ศึกษาประเภทของเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน 4 ฉบับในปัจจุบัน
2. ศึกษาปริมาณเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน 4 ฉบับ
3. เปรียบเทียบปริมาณเนื้อหาและรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน
4. ศึกษาความต่อเนื่องของการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมและการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive design) มุ่งศึกษาเฉพาะเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมไทยในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในตารางลงรหัส (Coding Sheet) ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาคุณลักษณะของเนื้อหา ผสมผสานกับการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือ หนังสือพิมพ์ไทยรายวัน ระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2549 ทั้งนี้ข้อมูลในการวิจัยเป็นการศึกษาตัวอย่างหนังสือพิมพ์ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง 2 แบบ คือ

1. การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ หนังสือพิมพ์ไทยรายวัน 4 ฉบับ ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน
2. การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างศึกษาในแต่ละเดือน เดือนละ 7 วันให้ครบ ตั้งแต่วันอาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ และเสาร์ ตลอดระยะเวลา 12 เดือน รวมเวลาที่ทำการสุ่มศึกษา 84 วัน รวมกลุ่มตัวอย่างจาก

หนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับเป็นจำนวนทั้งสิ้น 336 ฉบับ

การศึกษาใช้ตารางลงรหัสในการเก็บข้อมูลความถี่ (จำนวนชิ้น) พื้นที่ (ตารางนิ้ว) รูปแบบของเนื้อหา (ข่าว บทความ บทบรรณาธิการ สารคดี และภาพข่าว) ประเภทของเนื้อหา (โบราณคดี วัตถุประสงค์สถาน งานเขียนทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณกรรม และ ภูมิปัญญา) วัตถุประสงค์ของเนื้อหา (หน้าที่ในการให้ข่าวสาร หน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ หน้าที่ในการให้ความบันเทิง และหน้าที่ในการเป็นสื่อโฆษณา) ประเภทของแหล่งข่าว (หน่วยงานภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป ข่าวแจก และไม่ระบุแหล่งข่าว)

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ประเภท คือ

1. หน่วยในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย รูปแบบของเนื้อหา ประเภทของเนื้อหา วัตถุประสงค์ของเนื้อหา และประเภทของแหล่งข่าว
2. หน่วยในการระบุจำนวน ประกอบด้วย ความถี่ พื้นที่ และร้อยละในการนำเสนอ การวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ไมโครซอฟท์ เอ็กเซล (Microsoft Excel) ในการคำนวณตัวเลข รวมจำนวนจากตาราง คิดค่าร้อยละ และประมวลผลเป็นตารางและแผนภูมิในการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการศึกษา

การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ พบว่า หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (478 ชิ้น) มีความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาทั้ง 5 ประเภทมากที่สุด ลำดับที่ 2 คือหนังสือพิมพ์มติชน (463 ชิ้น) ลำดับที่ 3 คือหนังสือพิมพ์คมชัดลึก (391 ชิ้น) และลำดับที่ 4 คือหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันมีจำนวนการนำเสนอเนื้อหาที่น้อยที่สุด (311 ชิ้น) รวมทั้งสิ้น 1,643 ชิ้น ส่วนปริมาณพื้นที่การนำเสนอพบว่า หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ มีปริมาณเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด (38,293.7 ตารางนิ้ว) ลำดับที่ 2 คือหนังสือพิมพ์คมชัดลึก (30,881.74 ตารางนิ้ว) ลำดับที่ 3 คือหนังสือพิมพ์มติชน (30,756.39 ตารางนิ้ว) และลำดับที่ 4 คือหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันมีพื้นที่การนำเสนอเนื้อหาที่น้อยที่สุด (27,919.62 ตารางนิ้ว) รวมทั้งสิ้น 127,851.44 ตารางนิ้ว

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์มีปริมาณการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด ทั้งในด้านจำนวนความถี่และปริมาณพื้นที่ โดยมีปริมาณการนำเสนอเนื้อหาที่มากที่สุดในวันอาทิตย์ เนื่องจากในวันอาทิตย์ได้มีการเปิดพื้นที่เฉพาะสำหรับเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม คือ หน้า "ศิลปวัฒนธรรม" ที่มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่ไม่หนักเกินไป อาทิ

- คอลัมน์ “ข้างคลองคันทายาว” ของคุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นการนำเสนอเหตุการณ์ปัจจุบันหรือแนวคิดของผู้แต่งออกมาในลักษณะของงานวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง

- คอลัมน์ “พบกันวันอาทิตย์” ของคุณสมเจตน์ วัฒนาร เป็นการนำเสนอเรื่องราวเหตุการณ์ในปัจจุบันสอดแทรกด้วยเกร็ดความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งส่วนมากเป็นความรู้เกี่ยวกับโบราณวัตถุ หรือของสะสมในสมัยก่อน ๆ

- คอลัมน์ “เก็บมาเล่า” ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอศิลปกรรมร่วมสมัย ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมที่มีการจัดแสดงในสถานที่ต่าง ๆ

- คอลัมน์ “สบาย ๆ สไตล์ไมตรี” ของคุณไมตรี ลิมปิชาติ เป็นการนำเสนอเรื่องราวและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในอดีตที่มีการสอดแทรกความคิดเห็นของผู้แต่งลงไปในบทความ ทั้งยังมีหน้า “พระเครื่อง” ที่นำเสนอบทความเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังในลักษณะของการให้ข้อเสนอแนะในเชิงวัตถุมงคล บทความที่ให้ความบันเทิงหรือเกร็ดความรู้สำหรับผู้ที่สนใจวัตถุมงคล ได้แก่ คอลัมน์ “ศึกษาแล้วค่อยสะสม” “สายตรงคนนิยมพระ” “มุมนีมีดีอวด” และ “อะไรในคอคนดัง”

การนำเสนอคอลัมน์ทั้งใน 2 ส่วนนี้เป็นคอลัมน์ที่มีนักเขียนประจำ ทำให้หนังสือพิมพ์เดลินิวส์มีปริมาณเนื้อหาที่นำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมมากในวันอาทิตย์

จากสัมภาษณ์คุณวรุฒ ล้มเฉลิม หัวหน้าข่าววาไรตี้ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ พบว่าแม้หนังสือพิมพ์เดลินิวส์จะมีหน้า “ศิลปวัฒนธรรม” เฉพาะในวันอาทิตย์ แต่หากมีข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวันธรรมดาก็จะนำข้อมูลเหล่านั้นลงในหน้าที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ หน้า “การศึกษา” “กทม.” “ภูมิภาค” “Teenzone” “สตรี” หรือ “เสาร์สาระ” เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

- ข่าวการขุดพบข้อมูลใหม่ของพระราชจันทน์ (9 มกราคม พ.ศ.2549) ได้มีการนำเสนอในหน้า “การศึกษา”

- ข่าว อบต. พระประโทนจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อจัดแสดงวัตถุโบราณที่ขุดพบในสมัยทวารวดี (27 กันยายน พ.ศ.2549) ได้มีการนำเสนอในหน้า “ภูมิภาค”

นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ในหน้า 4 ของทุกวัน มีการนำเสนอเนื้อหาประเภทสารคดีในคอลัมน์ “เดลินิวส์วาไรตี้” ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ที่นำเสนอมักเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า เนื้อหาส่วนมากที่นำเสนอ นั้นมักมีความสอดคล้องกับเทศกาล เหตุการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งการพยายามจับกระแสที่มีอยู่ในแต่ละเดือน

เนื้อหาดังกล่าวนี้นี้ เมื่อนำมาประกอบกับข่าวที่มีเข้ามาในแต่ละวันส่งผลให้หนังสือพิมพ์เดลินิวส์มีปริมาณการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด ซึ่งมีแนวทางการ

นำเสนอเนื้อหาที่มีความหลากหลาย และเป็นเนื้อหาสาระที่มีข้อมูลไม่หนักจนเกินไป ทำให้กลุ่มผู้อ่านที่สนใจเข้าใจเนื้อความเหล่านั้นได้ไม่ยาก

หนังสือพิมพ์มติชนมีปริมาณการนำเสนอในส่วนความถี่ยิ่งมากเป็นลำดับที่ 2 และมีปริมาณพื้นที่เป็นลำดับที่ 3 แต่เมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์คมชัดลึกที่มีพื้นที่การนำเสนอมากเป็นลำดับที่ 2 นั้นพบว่า หนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับมีปริมาณพื้นที่แตกต่างกันเล็กน้อยเท่านั้น โดยลักษณะหนังสือพิมพ์เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีนโยบายในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์มติชน คือ คุณบรรลพ ชัย บุญปาน เป็นผู้ที่เกิดโตมาจากสายศิลปวัฒนธรรมโดยตรง¹ นอกจากนั้นจะเห็นจากการมีหนังสือในเครือที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวทางศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ คือ นิตยสารศิลปวัฒนธรรม จึงทำให้หนังสือพิมพ์มติชนเป็นหนังสือพิมพ์ที่ค่อนข้างจะมีการตามกระแสในเรื่องดังกล่าวมากที่สุด โดยหนังสือพิมพ์มติชนมีการปริมาณการนำเสนอในวันอาทิตย์มากที่สุดเช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เพราะมีการเปิดหน้า “อาทิตย์สุขสรรค์” ที่มีส่วนในการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในแบบเบา ๆ

นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์มติชนในวันจันทร์ – ศุกร์ มีการเปิดพื้นที่หน้า “ประชาชื่น” ในหน้า 33 และ 34 นำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นข้อมูลใหม่ที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์คุณสุกัญญา ประยูรสุข หัวหน้าโต๊ะเฉพาะกิจ พบว่า หนังสือพิมพ์มติชนให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมมาก ทั้งเรื่องราวที่อยู่ในกระแสของสังคม และเรื่องราวที่ทางหนังสือพิมพ์สร้างประเด็นการนำเสนอขึ้นจากข้อมูลของกองบรรณาธิการนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นหน่วยงานย่อยของบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นประเด็นใหม่ที่เกิดขึ้นในแวดวงวิชาการ ตัวอย่างสารคดีที่นำเสนอในหน้า “ประชาชื่น” ได้แก่ การตั้งชื่อเดือน (17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549) การขุดค้นที่บ้านดอนตาเพชร (16 มีนาคม พ.ศ. 2549) และคชาภรณ์ (10 เมษายน พ.ศ.2549) เป็นต้น โดยเฉพาะเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพราะทางสำนักพิมพ์มติชนนี้มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีอยู่เป็นจำนวนมาก และในหน้า 34 มีคอลัมน์ “สยามประเทศ” ที่มีนักเขียนประจำคือ คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ ซึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในแง่มุมที่เข้มข้นกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ

ส่วนในฉบับวันเสาร์ไม่มีพื้นที่เฉพาะในการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม ทำให้ในฉบับวันเสาร์นี้มีปริมาณเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมน้อยกว่าฉบับในวันอื่น ๆ

¹ วัฒนีย์ ภูวทิศ, “การวิเคราะห์บทบาทหนังสือพิมพ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), น. 117.

หนังสือพิมพ์คมชัดลึกมีปริมาณความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมมากเป็นลำดับที่ 3 แต่มีปริมาณพื้นที่ในการนำเสนอมากเป็นลำดับที่ 2 ซึ่งในภาพรวมปริมาณพื้นที่ที่มีความใกล้เคียงกับหนังสือพิมพ์มติชน โดยหนังสือพิมพ์คมชัดลึกมีการนำเสนอในวันอาทิตย์มากที่สุด โดยมีหน้า “อาทิตย์คมชัดลึก” ที่นำเสนอสารคดีที่ส่วนใหญ่มีเนื้อหาในด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น งานโบราณคดีใต้ทะเล (2 กรกฎาคม พ.ศ.2549) หรือสถานที่ของการเสด็จ ประพาสต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (27 สิงหาคม พ.ศ.2549) และมีหน้า “วรรณกรรม” ที่มีการนำเสนอคอลัมน์ประจำ ได้แก่ “คนเขียนคำ คำเขียนคน” และ “ในสวน” เป็นต้น

ส่วนในวันจันทร์ – เสาร์มีแนวทางการนำเสนอที่คล้ายกัน โดยจะมีหน้า “พระเครื่อง” ที่มีการนำเสนอข่าวและบทความที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมเป็นประจำทุกวัน ได้แก่ “คมเลนส์สองพระ” “พระเครื่องคู่ใจคนดัง” “วิถีนุญวิถีกรรม” “ชั่วโมงเขียน” “ธรรมะจากข่าว” “เส้นทางบุญ” และ “ท่องไปในแดนธรรม” โดยคอลัมน์เหล่านี้จะมีการสลับเปลี่ยนการนำเสนอไปในแต่ละวัน หากวันใดที่มีเนื้อหาในการนำเสนอมากก็มักจะมีการนำเสนอเพิ่มเติมให้หน้า “โหราศาสตร์” ด้วย

จากการสัมภาษณ์คุณนันทพร ไวศยะสุวรรณ บรรณาธิการข่าวสังคม-บันเทิง ทำให้ทราบว่าในหน้า “พระเครื่อง” นั้นมีบรรณาธิการที่ควบคุมดูแลการนำเสนอเนื้อหาแยกออกไปเป็นของตนเอง และในส่วนรับผิดชอบของคุณนันทพรจะดูแลในส่วนของไลฟ์สไตล์ที่ควบคุมดูแลหน้า “ผู้หญิง” “สังคม” และ “วรรณกรรม” ที่จะมีเฉพาะในวันอาทิตย์ด้วย โดยแนวทางการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นยังไม่มีชัดเจน ไม่มีการกำหนดสัดส่วนหรือพื้นที่เฉพาะในการนำเสนอแต่อย่างใด การนำเสนอจึงมักไปแทรกอยู่ในหน้าอื่น ๆ เช่น “อุดมศึกษา” “การศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม” “ดนตรี” หรือ “ชุมชนเมือง” กอปรกับเมื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับผลการสัมภาษณ์ทำให้พบว่าเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่หนังสือพิมพ์คมชัดลึกให้ความสำคัญส่วนใหญ่นั้นเป็นเนื้อหาของศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยมากกว่าศิลปวัฒนธรรมในแบบจารีต

ส่วนหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีปริมาณการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมน้อยที่สุด เนื้อหาส่วนใหญ่นั้นมักพบในฉบับวันจันทร์ – ศุกร์ ในส่วน (Section) ที่ 3 ที่เรียกว่า “ผู้จัดการปริทรรศน์” ส่วนหนังสือพิมพ์ในวันเสาร์ – อาทิตย์ จะรวมเป็นฉบับเดียวกันที่มีจำนวนหน้าเพียง 12 หน้าเท่านั้น เมื่อเทียบกับหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันฉบับธรรมดาที่จะมีจำนวนหน้าถึง 44 หน้า

ผลการสัมภาษณ์คุณสุวิชา เพียรราษฎร์ บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันและผู้จัดการออนไลน์ พบว่า การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันนั้นเป็นการนำเสนอเพื่อตอบสนองของกลุ่มเป้าหมายที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป หรือเป็นนักธุรกิจ การนำเสนอจะเป็นเนื้อหาที่มีความลึกและมีมิติที่สามารถนำไปคิดต่อไปได้ อีก

ทั้งยังนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในส่วนของต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศจีนและภูมิภาคอินโดจีน นอกจากนี้ในฉบับวันเสาร์ – อาทิตย์ หากผู้อ่านเป็นสมาชิกของหนังสือพิมพ์จะได้รับนิตยสาร “Metrolife” แทรกอยู่ในหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นเมื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันโดยใช้แหล่งข้อมูลจากในห้องสมุดของสถานศึกษา หรือแม้กระทั่งหอสมุดแห่งชาติก็จะมีนิตยสารดังกล่าวแทรกอยู่ในหนังสือพิมพ์ด้วย ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอจริง จึงส่งผลให้หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันฉบับวันเสาร์ – อาทิตย์มีเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมน้อยกว่าวันธรรมดา และส่งผลกระทบต่อความแม่นยำในการประมวลผลโดยรวมเมื่อเปรียบเทียบปริมาณเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับด้วย

ในรอบปี พ.ศ.2549 มีสถานการณ์สำคัญ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องในการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ เพราะในปี พ.ศ.2549 มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นอยู่ 2 เหตุการณ์ด้วยกันคือ

1) พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2549

2) สถานการณ์ทางการเมือง ทั้งการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – ต้นเดือนเมษายน พ.ศ.2549 และเหตุการณ์รัฐประหารในเดือนกันยายน พ.ศ.2549

ทั้ง 2 เหตุการณ์นี้ส่งผลต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยเหตุการณ์พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ส่งผลให้หนังสือพิมพ์มีปริมาณการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งในช่วงก่อนงานพระราชพิธีฯ แต่ละหนังสือพิมพ์จะมีการนำเสนอเนื้อหาเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จาก การสัมภาษณ์บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับจะมีแนวทางการนำเสนอเนื้อหาที่คล้ายกัน คือ นำเสนอพระราชประวัติในอดีต พระบรมฉายาลักษณ์ในอดีต พระราชพิธี รวมทั้งสถานที่ที่จะใช้ในการประกอบพระราชพิธี ฯลฯ การนำเสนอประเภทเนื้อหาในช่วงนี้จะไปในรูปแบบบทความ และสารคดี นอกจากนี้แต่ละหนังสือพิมพ์ยังมีแนวทางการนำเสนอที่ต่างกันออกไป เช่น หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ได้เพิ่มคอลัมน์ “60 ปีได้ร่วมพระบารมี” หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันและมติชนได้วางแถบคาดเฉลิมพระเกียรติในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ และเมื่อเริ่มพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2549 หนังสือพิมพ์ทุกฉบับได้นำเสนอพระบรมฉายาลักษณ์ (ภาพข่าว) จนมีการเปิดพื้นที่ข่าวเพื่อนำเสนอพระบรมฉายาลักษณ์ทั้งหน้า 1 และหน้าใน รวมทั้งเกิดหนังสือพิมพ์ฉบับพิเศษเพื่อนำเสนอพระบรมฉายาลักษณ์ของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเด่นความสำคัญของข่าว ความต้องการของผู้อ่านที่มีความต้องการเก็บพระบรมฉายาลักษณ์ในครั้งนี้ ส่งผลให้ปริมาณเนื้อหา ด้านศิลปวัฒนธรรมในช่วงนี้เพิ่มมากขึ้นในทุกหนังสือพิมพ์ ซึ่งโดยทั่วไปเนื้อหาด้าน ศิลปวัฒนธรรมมักมีการนำเสนอมากในช่วงเทศกาล ประเพณี หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์สำคัญ จึง ไม่มีการนำเสนอข่าวทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นข่าวหลัก ๆ ของหนังสือพิมพ์ในช่วง นั้น ข่าวศิลปวัฒนธรรมจึงมีพื้นที่ในการนำเสนอเพื่อมากขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว แต่เหตุการณ์ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีได้ก่อให้เกิดการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมมาก จากคุณค่าความสำคัญของข่าวและกระแสความต้องการของสังคม

ส่วนสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในรอบปีพ.ศ. 2549 นั้น โดยรวมค่าเฉลี่ยการ นำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในแต่ละเดือนพบว่า สถานการณ์ทางการเมืองไม่ได้ส่งผลต่อ การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัดแต่อย่างใด เพราะแต่ละหนังสือพิมพ์จะมี พื้นที่ หน้า คอลัมน์ และนักเขียนประจำที่นำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว

ดังนั้นจากผลการศึกษาในภาครายเดือนพบว่า ความต่อเนื่องในการนำเสนอเนื้อหา ด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับมักนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้ในช่วงที่มี เทศกาล หรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ เป็นหลัก แม้จะมีเหตุการณ์พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีที่ช่วยให้การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมนี้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่ก็เกิดขึ้นในช่วง ระยะเวลาอันสั้น เห็นได้จากในช่วงปลายปี พ.ศ.2549 หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับก็นำเสนอเนื้อหา ประเภทนี้น้อยลงและน้อยที่สุดในเดือนพฤศจิกายน ด้วยเหตุนี้ สถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น ในปี พ.ศ. 2549 จึงไม่มีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม เพราะหนังสือพิมพ์แต่ละ ฉบับก็ไม่ได้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้เท่าที่ควรอยู่แล้ว หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ มักนำเสนอเนื้อหาตามภาพลักษณ์และนโยบายหลักของแต่ละหนังสือพิมพ์ และทำให้เกิด มายาคติว่าหนังสือพิมพ์ต้องนำเสนอเนื้อหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และบันเทิงเป็นหลัก

ประเภทเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน พบว่า เนื้อหาที่มีจำนวนความถี่ในการนำเสนอมากที่สุด ได้แก่ เนื้อหาด้านโบราณศิลปวัตถุและโบราณสถาน มากที่สุด (541 ชิ้น) รองลงมาได้แก่ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (540 ชิ้น) ด้านงานเขียนทาง ประวัติศาสตร์ (422 ชิ้น) ด้านวรรณกรรม และด้านภูมิปัญญา ส่วนปริมาณพื้นที่ของเนื้อหา ด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นพบว่า เนื้อหาด้านโบราณศิลปวัตถุและโบราณสถานมากที่สุด (45,113.67 ตารางนิ้ว) รองลงมาได้แก่ ด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์ (42,229.91 ตารางนิ้ว) ด้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี (34,476.82 ตารางนิ้ว) ด้านภูมิปัญญา 23 ตารางนิ้ว และลำดับ สุดท้ายคือ ด้านวรรณกรรม

เมื่อพิจารณาข้อมูลความถี่ระหว่างชื่อหนังสือพิมพ์กับเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมนั้น พบว่า หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านโบราณศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และโบราณสถานมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์มากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านวรรณกรรมมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านภูมิปัญญามากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

ส่วนปริมาณพื้นที่ระหว่างชื่อหนังสือพิมพ์กับเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมแล้วนั้น หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านโบราณศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และโบราณสถานมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์มากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านวรรณกรรมมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านภูมิปัญญามากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

ในขณะเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอกับประเภทเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมพบว่า หนังสือพิมพ์ที่มีความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาด้านโบราณศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และโบราณสถานมากที่สุด เมื่อแบ่งตามรูปแบบการนำเสนอ 5 ประเภทดังต่อไปนี้ รูปแบบการนำเสนอข่าวและบทความ ได้แก่ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก รูปแบบการนำเสนอบทบรรณาธิการ ได้แก่ หนังสือพิมพ์คมชัดลึกและหนังสือพิมพ์มติชน รูปแบบการนำเสนอสารคดี ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน และรูปแบบการนำเสนอภาพข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ส่วนปริมาณพื้นที่การนำเสนอเมื่อเปรียบเทียบกับประเภทเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมพบว่า หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านโบราณศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และโบราณสถานมากที่สุด เมื่อแบ่งตามรูปแบบการนำเสนอ 5 ประเภทดังต่อไปนี้ รูปแบบการนำเสนอข่าวและบทความ ได้แก่ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก รูปแบบการนำเสนอบทบรรณาธิการและสารคดี ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน และรูปแบบการนำเสนอภาพข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

เนื้อหาด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์ สัดส่วนความถี่ของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอมากที่สุด เมื่อแบ่งตามรูปแบบการนำเสนอ 5 ประเภทดังต่อไปนี้ รูปแบบการนำเสนอข่าว บทบรรณาธิการ สารคดี และภาพข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ รูปแบบการนำเสนอบทความ ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน ส่วนปริมาณพื้นที่ของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์มากที่สุด เมื่อแบ่งตามรูปแบบการนำเสนอ 5 ประเภทพบว่า รูปแบบการนำเสนอ

ข่าวและบทบรรณาธิการ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน รูปแบบการนำเสนอบทความและภาพข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน รูปแบบการนำเสนอสารคดี ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

เนื้อหาด้านขนบธรรมเนียมประเพณี สัดส่วนความถี่ของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอมากที่สุด เมื่อแบ่งตามรูปแบบการนำเสนอ 5 ประเภทดังต่อไปนี้ รูปแบบการนำเสนอข่าว บทบรรณาธิการ สารคดี และภาพข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และรูปแบบการนำเสนอ บทความ ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน ส่วนปริมาณพื้นที่ของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีมากที่สุด เมื่อแบ่งตามรูปแบบการนำเสนอ 5 ประเภทดังต่อไปนี้ รูปแบบการนำเสนอข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก รูปแบบการนำเสนอบทความ ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน รูปแบบการนำเสนอบทบรรณาธิการ สารคดี และภาพข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

เนื้อหาด้านวรรณกรรม สัดส่วนความถี่ของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอมากที่สุด เมื่อแบ่งตามรูปแบบการนำเสนอ 5 ประเภทดังต่อไปนี้ รูปแบบการนำเสนอข่าวและสารคดี ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ส่วนรูปแบบการนำเสนอบทความและบทบรรณาธิการ ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน ส่วนปริมาณพื้นที่ของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาด้านวรรณกรรมมากที่สุด เมื่อแบ่งตามรูปแบบการนำเสนอ 5 ประเภทดังต่อไปนี้ รูปแบบการนำเสนอข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน รูปแบบการนำเสนอบทความและบทบรรณาธิการ ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน และรูปแบบการนำเสนอสารคดี ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

เนื้อหาด้านภูมิปัญญา ความถี่และพื้นที่ของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอมากที่สุด เมื่อแบ่งตามรูปแบบการนำเสนอ 5 ประเภท ได้แก่ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน แต่ในส่วนของความถี่ในรูปแบบการนำเสนอภาพข่าวมีจำนวนเท่ากัน 2 ฉบับคือ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันและมติชน

รูปแบบและประเภทเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

สัดส่วนความถี่ของรูปแบบการนำเสนอที่นิยมใช้ในการนำเสนอเนื้อหาในด้านศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด คือ บทความ (597 ชิ้น) รองลงมาได้แก่ ข่าว (541 ชิ้น) ภาพข่าว (273 ชิ้น) สารคดี และบทบรรณาธิการ ส่วนปริมาณพื้นที่ที่มีจำนวนพื้นที่มากที่สุด คือ บทความ (49,490.27 ตารางนิ้ว) รองลงมาได้แก่ สารคดี (37,237.51 ตารางนิ้ว) ข่าว (28,732.12 ตารางนิ้ว) ภาพข่าว และบทบรรณาธิการ

รูปแบบการนำเสนอบทความ

หลังจากเก็บข้อมูลหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ รูปแบบการนำเสนอประเภทบทความ เป็นมีปริมาณการนำเสนอมากที่สุด ทั้งในสัดส่วนความถี่และปริมาณพื้นที่ โดยพบว่าบทความเป็น

รูปแบบที่หนังสือพิมพ์มติชนและคมชัดลึกนำเสนอมากที่สุด ซึ่งเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนอในรูปแบบของบทความในหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านโบราณศิลปวัตถุ และโบราณสถาน เป็นประเภทเนื้อหาที่มีการนำเสนอมากที่สุดในหน้าหนังสือพิมพ์ โดยมากการนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้จะปรากฏอยู่ในหน้า "พระเครื่อง" และมีคอลัมน์ประจำที่นำเสนอเนื้อหาประเภทนี้ นอกจากนี้ก็มักปรากฏอยู่ในบทความที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น คอลัมน์ "รอบรู้เรื่องเที่ยว" "ถึงไหนถึงกัน" "วาไรตี้ท่องเที่ยว" ของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ที่มักจะนำเสนอเนื้อหาด้านโบราณศิลปวัตถุ และโบราณสถานอยู่เป็นประจำ หรือคอลัมน์ "ART EYE VIEW" ที่จะเป็นบทความที่นำเสนองานศิลปกรรมร่วมสมัย

ด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์ หนังสือพิมพ์มติชนเป็นหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญกับการนำเสนอบทความทางประวัติศาสตร์ โดยมีคอลัมน์ "สยามประเทศ" ของคุณ สุจิตต์ วงษ์เทศ และคอลัมน์ "ภูมิสังคมวัฒนธรรม" โดยโครงการสถาบันสุวรรณภูมิ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่นำเสนอเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ในลักษณะบทคัดย่อของบทความทางวิชาการ หรือคอลัมน์ "กับแกล้มการเมือง" ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ที่มักจะนำเสนอความรู้ทางประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงนั้น ๆ และในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันยังมีการนำเสนองานเขียนเกี่ยวกับชีวประวัติของกวีสำคัญ ๆ ของเมืองไทยอยู่ในคอลัมน์ "อันเสียงดนตรีคีตศิลป์" อีกด้วย

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี หนังสือพิมพ์คมชัดลึกมีการนำเสนอบทความประเภทนี้แทรกอยู่ในหน้า "พระเครื่อง" ด้วยเช่นกัน ได้แก่ คอลัมน์ "วิถีบุญวิถีกรรม" "ธรรมะจากข่าว" หรือ "เส้นทางบุญ" ที่มีการนำเสนอบทความเหล่านี้สลับเปลี่ยนกันไปในแต่ละวัน หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันนำเสนอในหน้า "ธรรมะกับชีวิต" ได้แก่ คอลัมน์ "ธรรมาธิปไตย หลักและวิถีคิดเพื่อแผ่นดิน" "เติมใจให้กัน"

ด้านวรรณกรรม หนังสือพิมพ์คมชัดลึก มีหน้า "วรรณกรรม" ในทุกวันอาทิตย์ ที่จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวงการวรรณกรรมโดยเฉพาะ ได้แก่ คอลัมน์ "ในสวน" "คนเขียนคำ คำเขียนคน" "เขียนตามข่าว" "เรียงถ้อยร้อยคำ" "กระจงเงา" และ "ศิลาในน้ำเขียว" นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ก็มีบทความประเภทวรรณกรรมที่นำเสนออยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ ได้แก่ คอลัมน์ "ข้างคลองคันทายาว" ของคุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ที่จะเป็นงานประพันธ์ในรูปแบบร้อยกรอง รวมทั้งหนังสือพิมพ์มติชนที่มักจะมีบทประพันธ์ของคุณขรรค์ชัย บัญปาน และคุณสุจิตต์ วงษ์เทศ แทรกอยู่ในหน้า 3 เป็นประจำทุกวันจันทร์อีกด้วย

ด้านภูมิปัญญา หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันมีการนำเสนอบทความด้านภูมิปัญญามากที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในหน้า "ผู้จัดการแกลลอรี่" ในคอลัมน์ "รากแก้วแห่งปัญญา" นอกจากนี้

หนังสือพิมพ์อื่น ๆ ก็ยังมีบทความที่นำเสนอบทความด้านภูมิปัญญา ได้แก่ คอลัมน์ “ของดีชุมชน” “ช่องทางทำกิน” ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ คอลัมน์ “เส้นทางอาชีพ” ในหนังสือพิมพ์คมชัดลึก หรือ คอลัมน์ “งานเป็นเงา” ในหนังสือพิมพ์มติชน โดยการนำเสนอเนื้อหาทางด้านภูมิปัญญาในบทความนี้ส่วนมากเป็นการประยุกต์องค์ความรู้ในสมัยโบราณ เพื่อพัฒนาต่อขึ้นมาเป็นอาชีพในลักษณะที่สื่อให้เห็นถึงพัฒนาการขององค์ความรู้และภูมิปัญญาของคนในสังคมไทย

บทความด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ส่วนใหญ่ไม่มีแนวทางการนำเสนอประเภทเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปโดยตลอด มักมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่นำเสนอไปในแต่ละสัปดาห์ หรือตามกระแสสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ อีกทั้งในเนื้อหาของบางบทความยังมีการนำเสนอเนื้อหามากกว่า 1 ประเภทด้วย ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมของบทความในหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับจึงมีลักษณะที่หลากหลายและยากที่จะไปกำหนดได้ว่าบทความใดมีการนำเสนอเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งได้อย่างชัดเจน

รูปแบบการนำเสนอข่าว

จากวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า ข่าวเป็นรูปแบบการนำเสนอที่มีจำนวนความถี่ในการนำเสนอมากเป็นลำดับที่ 2 แต่มีปริมาณพื้นที่อยู่ในลำดับที่ 3 ซึ่งเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนอในรูปแบบของข่าวในหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านโบราณศิลปวัตถุ และโบราณสถาน หนังสือพิมพ์คมชัดลึกมีปริมาณการนำเสนอข่าวในด้านนี้มากที่สุด โดยมากจะปรากฏอยู่ในหน้า 1 ซึ่งก็มักปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน เช่น ข่าวกระทรวงกลาโหมสร้างพระยาศรี (14 เมษายน พ.ศ.2549) ข่าวการบูรณะเทวรูปท้าวมหาพรหมที่ถูกคนร้ายทุบ (19 พฤษภาคม พ.ศ.2549) เป็นต้น นอกจากนี้ข่าวในด้านนี้ยังปรากฏอยู่ในหน้าอื่น ๆ ตามความสอดคล้องของเนื้อหา เช่น หน้า “พระเครื่อง” “การศึกษา” หรือ “ภูมิภาค” ในหนังสือเดลินิวส์ หน้า “ภูมิภาค” ในหนังสือพิมพ์มติชน และหน้า “ผู้จัดการแกลอรี” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

ด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์มีความถี่ในการนำเสนอข่าวประเภทนี้มากที่สุด โดยส่วนมากเนื้อหาข่าวจะปรากฏอยู่ในหน้าในของหนังสือพิมพ์ อาทิเช่น หน้า “ภูมิภาค” “การศึกษา” ทำให้หนังสือพิมพ์เดลินิวส์มีปริมาณความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาในด้านนี้มาก แต่หนังสือพิมพ์ที่มีปริมาณพื้นที่ข่าวมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ที่ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอข่าวด้านประวัติศาสตร์ในหน้า 1 ที่ส่วนใหญ่ก็มีรายละเอียดและนำเสนอในหน้าข่าวต่อ นอกจากนี้ ข่าวประเภทนี้ของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันยังปรากฏอยู่ในหน้า “ในประเทศ” “การศึกษาและคุณภาพชีวิต” และ “ผู้จัดการแกลอรี” ส่วนหนังสือพิมพ์มติชนแม้มีปริมาณการนำเสนอที่รองลงมา แต่ความเข้มข้นในรายละเอียดของเนื้อหาข่าวมากกว่าฉบับอื่น ๆ

ในขณะที่หนังสือพิมพ์คมชัดลึกกลับให้ความสำคัญโดยเนื้อหาประเภทนี้บ่อยและมักปรากฏในหน้า “การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม”

ด้านชนบทกรรมนิยมประเพณี เป็นเนื้อหาที่มีปริมาณการนำเสนอในรูปแบบข่าวมากที่สุด เพราะส่วนมากจะเป็นการนำเสนอข่าวตามเทศกาลหรือประเพณีสำคัญ เช่น เทศกาลสงกรานต์ วันวิสาขบูชา หรืองานบุญบั้งไฟ เป็นต้น โดยหนังสือพิมพ์เดลินิวส์เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีปริมาณความถี่มากที่สุด ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์หรือชนบทกรรมนิยมประเพณีในปัจจุบัน ส่วนหนังสือพิมพ์คมชัดลึกจะเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีปริมาณพื้นที่การนำเสนอข่าวด้านชนบทกรรมนิยมประเพณีมากที่สุด โดยข่าวประเภทนี้ส่วนใหญ่หนังสือพิมพ์มักนำเสนอในหน้า 1 แต่ถ้าเป็นข่าวที่มีความสำคัญน้อยกว่าจะปรากฏอยู่ในหน้าใน เช่น หน้า “การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม” ในหนังสือพิมพ์คมชัดลึก หน้า “ผู้จัดการแกลอรี” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน หน้า “ปกครองท้องถิ่น” ในหนังสือพิมพ์มติชน นอกจากนี้ข่าวด้านชนบทกรรมนิยมประเพณีมักมีการนำเสนออยู่ในลักษณะของข่าวย่อย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์หรือเป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับงานด้านชนบทกรรมนิยมประเพณีที่จะจัดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ อาทิเช่น คอลัมน์ “สี่แยกข่าวย่อย” ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หรือ คอลัมน์ “เที่ยวไทยที่ไหนดี” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

ด้านวรรณกรรม ข่าวประเภทนี้จะมีปริมาณน้อยที่สุด โดยลักษณะการนำเสนอข่าวด้านวรรณกรรมในหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับนั้นจะนำเสนอความเคลื่อนไหวของวงการวรรณกรรม อาทิเช่น การมอบรางวัลต่าง ๆ งานเปิดตัวหนังสือ ฯลฯ เพราะเนื้อหาด้านวรรณกรรมส่วนใหญ่มักปรากฏอยู่ในรูปของบทความ ซึ่งหนังสือพิมพ์ที่มีปริมาณการนำเสนอข่าวด้านวรรณกรรมมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์มติชน โดยมีการนำเสนอข่าวสารประเภทนี้มากกว่าหนังสือพิมพ์คมชัดลึกที่มีการเปิดพื้นที่หน้า “วรรณกรรม” ในทุกวันอาทิตย์

ด้านภูมิปัญญา หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวประเภทนี้มากที่สุด ได้แก่ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ที่นำเสนอการต่อยอดภูมิปัญญาไทยที่พัฒนาไปจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพราะกลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจ ส่วนมากการนำเสนอข่าวประเภทนี้จะปรากฏอยู่ในหน้า “SMEs – OTO – FRANCHISE” ส่วนหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ จะมีการนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้ลดหลั่นกันลงมา ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ คมชัดลึก และมติชนตามลำดับ ซึ่งข่าวสารด้านภูมิปัญญาที่หนังสือพิมพ์ทุกฉบับให้ความสำคัญ คือ ข่าวการต่อต้านการจดสิทธิบัตรยาชีวิตตนของบริษัทญี่ปุ่น เป็นต้น

รูปแบบการนำเสนอภาพข่าว

จากวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า ภาพข่าวเป็นรูปแบบการนำเสนอที่มีจำนวนความถี่ในการนำเสนอมากเป็นลำดับที่ 3 แต่มีปริมาณพื้นที่อยู่ในลำดับที่ 4 ซึ่งเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนอในรูปแบบของข่าวในหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านโบราณศิลปวัตถุ และโบราณสถาน ปริมาณการนำเสนอของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับมีความใกล้เคียงกันทั้งในส่วนของความถี่และพื้นที่ โดยมากจะเป็นภาพข่าวที่ขยายเนื้อหาที่ข่าวนำเสนอในแต่ละวัน เช่น ภาพข่าวการบูรณะทำวมหาพรหมที่ประดิษฐานอยู่หน้าโรงแรมเอราวัณ (19 พฤษภาคม พ.ศ.2549) ภาพข่าวการบูรณะเสาชิงช้า (26 ธันวาคม พ.ศ.2549) เป็นต้น หรือบางครั้งเป็นภาพข่าวเล่าเรื่องประกอบคำบรรยายใต้ภาพ เช่น ภาพข่าวการลักลอบขุดโบราณวัตถุ (13 พฤษภาคม พ.ศ.2549) ภาพข่าวการพบรอยเท้าไดโนเสาร์ (26 ธันวาคม พ.ศ.2549) ในหนังสือพิมพ์มติชน เป็นต้น

ด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์ การนำเสนอภาพข่าวประเภทนี้พบน้อยในหน้าหนังสือพิมพ์ ภาพข่าวประเภทนี้ที่พบการนำเสนอในหนังสือพิมพ์ทุกชื่อฉบับ คือ ภาพข่าวงานนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี (31 พฤษภาคม พ.ศ.2549) นอกจากนี้ภาพข่าวด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์มักเป็นข่าวที่มีนัยในการนำเสนอมากกว่า 1 เรื่อง อาทิเช่น ภาพข่าวพระราชพิธีบวงสรวงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกในวันจักรี (7 เมษายน พ.ศ.2549) ซึ่งนอกจากที่ภาพข่าวจะมีนัยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีแล้ว ยังมีนัยถึงเหตุการณ์หรือความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ด้วย

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี นอกจากภาพข่าวในเทศกาลหรือประเพณีสำคัญต่าง ๆ ที่นำเสนอในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับแล้วนั้นยังมีการนำเสนอพระบรมฉายาลักษณ์ (ภาพข่าว) ของพระราชวงศ์ที่ปฏิบัติพระราชกรณียกิจในโอกาสต่าง ๆ อาทิเช่น คอลัมน์ “คนหน้า 5” ในหน้า “ภาพ – ข่าวสังคม” ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หน้า “สังคม” ของหนังสือพิมพ์คมชัดลึก นอกจากนี้ในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับได้มีการเพิ่มพื้นที่การนำเสนอพระบรมฉายาลักษณ์ (ภาพข่าว) ในพระราชพิธีฯ เป็นจำนวนมาก

รูปแบบการนำเสนอสารคดี

จากวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า สารคดีเป็นรูปแบบการนำเสนอที่มีจำนวนความถี่ในการนำเสนอมากเป็นลำดับที่ 4 แต่มีปริมาณพื้นที่อยู่ในลำดับที่ 2 ซึ่งเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนอในรูปแบบของสารคดีในหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ จะมีแนวทางหลากหลายกันไปดังต่อไปนี้

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์นำเสนอเนื้อหาประเภทสารคดีอยู่ในหน้า “เดลินิวส์วาไรตี้” ซึ่งเป็นการนำเสนอสารคดีในประเด็นเนื้อหาที่หลากหลายตามกระแสสังคมในแต่ละช่วง และมีการสร้างประเด็นใหม่ ๆ การนำเสนอโดยโต๊ะข่าวของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์คมชัดลึกมีการนำเสนอเนื้อหาประเภทสารคดีน้อยที่สุด มีคอลัมน์ที่นำเสนอสารคดีเป็นประจำที่พบเฉพาะในหนังสือพิมพ์ฉบับวันอาทิตย์ในหน้า “อาทิตย์คมชัดลึก”

หนังสือพิมพ์มติชนนำเสนอเนื้อหาประเภทสารคดีอยู่ในหน้า “ประชาชื่น” เป็นหลัก ในฉบับวันจันทร์ – ศุกร์ ส่วนในฉบับวันอาทิตย์นำเสนอในหน้า “อาทิตย์สุขสรรค์” ซึ่งจากการสัมภาษณ์บรรณาธิการพบว่า ส่วนมากเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นจากการหาข้อมูลของกองบรรณาธิการที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ที่เปรียบเทียบฐานข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของหนังสือพิมพ์มติชน

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้อยู่ในส่วน “ผู้จัดการปริทรรศน์” ที่ส่วนมากประเด็นการนำเสนอจะเป็นเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจหรือนำเสนอศิลปวัฒนธรรมในลักษณะร่วมสมัย โดยมีการนำเสนอเนื้อหาไม่ได้อิงอยู่กับกระแสสังคมเพียงอย่างเดียว และยังขึ้นอยู่กับความสำคัญของเนื้อหาที่กองบรรณาธิการเห็นสมควรด้วย

ด้านโบราณศิลปวัตถุและโบราณสถาน หนังสือพิมพ์มติชนมีปริมาณการนำเสนอสารคดีด้านนี้มากที่สุด การนำเสนอส่วนมากจะอยู่ในหน้า “ประชาชื่น” เป็นหลัก ตัวอย่างสารคดี เช่น คชาภรณ์ (10 เมษายน พ.ศ.2549) แหล่งโบราณคดีบ้านดอนตาเพชร (16 มีนาคม พ.ศ.2549) ส่วนหนังสือพิมพ์เดลินิวส์จะนำเสนอสารคดีในลักษณะที่มีเนื้อหาที่ไม่หนักจนเกินไปเปรียบเสมือนหนังสือคู่มือสำหรับการท่องเที่ยว หนังสือพิมพ์คมชัดลึกยังมีการนำเสนอสารคดีประเภทนี้ปรากฏอยู่ในหน้า “พระเครื่อง” อยู่เช่นเดียวกัน ส่วนหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันก็มีการนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้ในหน้า “ท่องเที่ยวและอาหาร” ที่จะมีคอลัมน์ “ลุยกรุง” “รอบรู้เรื่องเที่ยว” ที่นำเสนอเนื้อหาในลักษณะของคู่มือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์เดลินิวส์

ด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์ เป็นเนื้อหาที่มีปริมาณการนำเสนอในรูปแบบสารคดีมากที่สุด โดยหนังสือพิมพ์เดลินิวส์เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีความถี่ในการนำเสนอสารคดีมากที่สุด นอกจากคอลัมน์ “เดลินิวส์วาไรตี้” แล้วยังมีคอลัมน์พิเศษที่นำเสนอสารคดีเนื่องในวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แก่ คอลัมน์ “60 ปีได้ร่วมพระบารมี” หนังสือพิมพ์มติชนมีการนำเสนอสารคดีด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์ ในหน้า “ประชาชื่น” “อาทิตย์สุขสรรค์” โดยมีการสลับเปลี่ยนเนื้อหาเกี่ยวกับเนื้อหาประเภทอื่น ๆ เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์คมชัดลึกและผู้จัดการรายวันที่ยังนำเสนอสารคดีลงในคอลัมน์ประจำของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับที่มีการสลับเปลี่ยนเนื้อหาตามความเหมาะสมในแต่ละวัน

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านวรรณกรรม และด้านภูมิปัญญา เนื้อหาใน 3 ประเภทนี้มีปริมาณความถี่และพื้นที่น้อยจนไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ส่วนมากการนำเสนอเนื้อหาทั้ง 3 ประเภทนี้จะเป็นการหมุนเวียนกันไปตามความเหมาะสมของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับ และในบางครั้งสารคดีอาจมีการนำเสนอประเภทเนื้อหามากกว่า 1 เรื่องในบทสารคดีแต่ละเรื่อง ซึ่งการนำเสนอมักจะนำเสนอในพื้นที่ประจำที่มีการนำเสนอบทสารคดีในแต่ละหนังสือพิมพ์

รูปแบบการนำเสนอบทบรรณาธิการ

จากวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า บทบรรณาธิการเป็นรูปแบบการนำเสนอที่มีปริมาณการนำเสนอที่น้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากบทบรรณาธิการเป็นคอลัมน์ที่ปรากฏขึ้น เพื่อแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ต่อเหตุการณ์หนึ่ง ๆ โดยผ่านการวิเคราะห์อย่างรอบคอบและยุติธรรม ความสำคัญของบทบรรณาธิการอยู่ที่การแสดงออกสะท้อนถึงนโยบายและจุดยืนต่อเหตุการณ์นั้น ๆ² และผลการวิจัยที่ออกมาจึงมีจำนวนน้อย

นอกจากนี้ บทบรรณาธิการยังมีแนวทางการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ บทบรรณาธิการที่มีการสอดแทรกงานเขียนทางประวัติศาสตร์ หรือวรรณกรรมเข้าไปในบทบรรณาธิการเพื่อแสดงทัศนะหรือความคิดเห็นต่างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งบทบรรณาธิการประเภทนี้พบในหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ และบทบรรณาธิการที่วิพากษ์วิจารณ์ศิลปวัฒนธรรมในปัจจุบัน ทั้งในส่วนของโบราณศิลปวัตถุสถาน หรือขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น บทบรรณาธิการในลักษณะนี้จะพบในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และมติชน

วัตถุประสงค์การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

หนังสือพิมพ์มีหน้าที่หลัก³ คือ การให้ข่าวสาร การให้ความคิดเห็น การให้โฆษณา และการให้ความบันเทิง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการบริการสาธารณะ และหน้าที่ในการเป็น

² มาลี บุญศิริพันธ์. หลักการทำหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2537), น. 66 – 77.

³ ดร.ฉวี หิรัญรักษ์. การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), น. 10 – 19.

องค์กรธุรกิจอีกด้วย⁴ การทำงานของหนังสือพิมพ์อยู่ภายใต้บทบาทหน้าที่หลายอย่างดังกล่าว รวมทั้งบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้องค์กรหนังสือพิมพ์ต้องเลือกที่จะให้ความสำคัญต่อประเด็นใดมากที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดยืน และความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับว่าจะจัดลำดับความสำคัญของแต่ละบทบาทของตนอย่างไร

แนวทางในการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับมีความสอดคล้องในด้านความถี่และปริมาณพื้นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับมีวัตถุประสงค์ในการให้ข่าวสารมากที่สุด (1,259 ชิ้น/ 98,991.92 ตารางนิ้ว) ซึ่งรูปแบบเนื้อหาประเภทนี้ ได้แก่ เนื้อหาประเภทข่าว บทความ สารคดี และภาพข่าว โดยจากผลการสัมภาษณ์บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับนั้นเน้นการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลายทั้งศิลปวัฒนธรรมแบบจารีตควบคู่ไปศิลปวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย โดยหนังสือพิมพ์มติชนที่ฉบับเดียวที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบจารีตที่ควบคู่ไปกับการสอดแทรกความบันเทิง

วัตถุประสงค์ที่มีปริมาณการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่รองลงมาได้แก่ การให้ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็น (236 ชิ้น/ 20,529.52 ตารางนิ้ว) เนื้อหาประเภทนี้ ได้แก่ บทความ หรือบทบรรณาธิการ ที่มีการสอดแทรกและแสดงความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม หรือการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงความคิดเห็น

ส่วนการให้ความบันเทิง (148 ชิ้น/ 8,330 ตารางนิ้ว) เป็นวัตถุประสงค์ที่มีปริมาณการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมน้อยที่สุดในหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับ เพราะส่วนใหญ่ วัตถุประสงค์ประเภทนี้จะพบอยู่ในเนื้อหาประเภทบทความที่นำเสนอในฉบับวันอาทิตย์ เช่น หน้า “ศิลปวัฒนธรรม” ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หน้า “วรรณกรรม” ในหนังสือพิมพ์คมชัดลึก หน้า “สโมสรรสโรวัด” ในหนังสือพิมพ์มติชน และหน้า “ผู้จัดการแกลอรี” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการหนังสือพิมพ์คมชัดลึกพบว่า มีการเปิดพื้นที่ในหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อการบริการสาธารณะ ให้สาธารณชนได้แสดงแนวคิดหรืองานศิลปะในหน้าหนังสือพิมพ์ได้ นอกจากนี้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชนได้เสนอแนะว่าการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมได้ก่อให้เกิดผลพลอยได้คือ การสืบทอด รักษา และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อันเป็น

⁴ ปาจารย์ สุวรรณกาญจน์, “อิทธิพลของสื่อโลกที่มีต่อการนำเสนอเนื้อหาสงครามอิรักของหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 116.

หนึ่งในสามหน้าที่ของสื่อมวลชนที่พึงกระทำต่อสังคมตามแนวคิดของฮาโรลด์ ลาสส์เวลล์ (Harold D. Lasswell)⁵ โดยหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนภาวะการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมในปัจจุบันให้ผู้คนในสังคมให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นศิลปวัฒนธรรม แต่ปริมาณการกระตุ้นเตือนนี้ก็ขึ้นอยู่กับภาพลักษณ์และแนวโน้มนโยบายของแต่ละหนังสือพิมพ์ด้วย

แหล่งข่าวที่นำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

ด้านการใช้แหล่งข่าวที่หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับใช้ในการเสนอข่าวด้านศิลปวัฒนธรรม นั้นพบว่า ส่วนใหญ่เป็นข่าวที่ทางหนังสือพิมพ์มอบหมายให้ผู้สื่อข่าวออกไปทำข่าว ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน

จากการวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์บรรณาธิการหนังสือพิมพ์พบว่า แหล่งข่าวภาครัฐมีผลอย่างมากต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์รายวัน โดยหนังสือพิมพ์เดลินิวส์มีปริมาณข่าวที่นำเสนอจากหน่วยงานภาครัฐมากที่สุด ส่วนใหญ่ของแหล่งข่าวประเภทนี้ได้จากกระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร⁶ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย⁷ ซึ่งลักษณะสำคัญของแหล่งข่าวประเภทนี้คือ มีกำหนดการที่แน่นอน และมีการจัดงานขึ้นเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ข่าวจากแหล่งข่าวภาครัฐยังรวมถึงข่าวการประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ของพระบรมวงศานุวงศ์ในวโรกาสต่าง ๆ ด้วย

แหล่งข่าวจากภาคเอกชนมีข่าวสารที่รองลงมา พบว่า แหล่งข่าวนั้นยังไม่มี ความแน่นอนเหมือนแหล่งข่าวภาครัฐ ข่าวส่วนใหญ่ที่ได้รับจากแหล่งข่าวประเภทนี้จะเป็นการจัดงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ตัวอย่างแหล่งข่าวภาคเอกชนที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ ได้แก่ สมาคมสถาปนิกสยาม ชมรมคนรักวัง⁸ เป็นต้น นอกจากนี้ในหนังสือพิมพ์

⁵ Harold D. Lasswell, *The Structure and Function of Communication in Society. The Communication of Ideas* (New York: Harper & Brothers, 1948), p. 37.

⁶ สัมภาษณ์ วรุฒ ลิ้มเฉลิม, หัวหน้าข่าววาไรตี้ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 19 เมษายน 2550.

⁷ สัมภาษณ์ นันทพร ไวยยะสุวรรณ, บรรณาธิการข่าวสังคม-บันเทิง หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, 26 เมษายน 2550.

⁸ สัมภาษณ์ สุกุณา ประยูรสุข, หัวหน้าโต๊ะเฉพาะกิจ หนังสือพิมพ์มติชน, 3 พฤษภาคม 2550.

ผู้จัดการรายวันยังมีการนำเสนอข่าวด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจ เพื่อสนองตามความต้องการของกลุ่มผู้อ่านและภาพลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ ซึ่งข่าวจากแหล่งข่าวประเภทนี้ส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในหน้า “SMEs – OTOP – FRANCHISE”

ส่วนข่าวแจกด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีจากทางภาครัฐและเอกชน หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจึงมีการเปิดพื้นที่เล็ก ๆ สำหรับการนำเสนอข่าวแจกดังกล่าว เช่น คอลัมน์ “สี่แยกข่าวย่อย” ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ คอลัมน์ “หอกระจายข่าว” ในหนังสือพิมพ์คมชัดลึก และคอลัมน์ “เที่ยวไทยที่ไหนดี” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน นอกจากนี้หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับยังมีการนำเสนอข่าวสารที่ทางกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญหรือให้ความสนใจจากแหล่งต่าง ๆ อาทิเช่น อินเทอร์เน็ต ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ⁹ หรือจากสำนักข่าวต่างประเทศ¹⁰ เป็นต้น

โฆษณาด้านศิลปวัฒนธรรมที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

ภาพลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ นอกจากจะขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้ผลิตแล้วยังขึ้นอยู่กับการตลาดและโฆษณา ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาและภาพลักษณ์ในหนังสือพิมพ์¹¹ โฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นแหล่งรายได้หลักสำคัญอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์ นอกเหนือจากรายได้ที่เป็นยอดจำหน่ายหนังสือพิมพ์ในแต่ละวัน เพราะสื่อหนังสือพิมพ์สามารถกระจายสู่ประชาชนได้ในวงกว้าง

หนังสือพิมพ์มติชน มีสัดส่วนความถี่และปริมาณพื้นที่ในการตีพิมพ์โฆษณาด้านศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด (145 ชิ้น/ 8,352.18 ตารางนิ้ว) รองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก (120 ชิ้น/ 7,714.76 ตารางนิ้ว) หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (51 ชิ้น/ 4,410.36 ตารางนิ้ว) และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน (47 ชิ้น/ 3,170.75 ตารางนิ้ว)

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาโฆษณาด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ พบว่า เนื้อหาโฆษณาที่มีการนำเสนอมากที่สุด คือ เนื้อหาประเภทโบราณ

⁹ สัมภาษณ์ นันทพร ไชยยะสุวรรณ, บรรณาธิการข่าวสังคม-บันเทิง หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, 26 เมษายน 2550.

¹⁰ สัมภาษณ์ สุวิชา เพียรราษฎร์, บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันและผู้จัดการออนไลน์, 24 เมษายน 2550.

¹¹ มาลี บุญศิริพันธ์. หลักการทำหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, น. 7.

ศิลปวัตถุ และโบราณสถาน (160 ชิ้น/ 11,318.2 ตารางนิ้ว) เพราะโฆษณาด้านศิลปวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ที่ตีพิมพ์ในหน้าหนังสือพิมพ์มักเป็นโฆษณาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุมงคลต่าง ๆ ทั้งพระเครื่อง จตุคามรามเทพ ปี่เซี้ยะ โฆษณาสถานที่ท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือแม้กระทั่งโฆษณาเพื่อจัดสร้างศาสนสถานต่าง ๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์ โฆษณาประเภทนี้มักพบในหนังสือพิมพ์คมชัดลึกและเดลินิวส์

ลำดับถัดมา ได้แก่ โฆษณาด้านงานเขียนทางประวัติศาสตร์ (118 ชิ้น/ 7,186.54 ตารางนิ้ว) โดยโฆษณาประเภทนี้ หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์มติชน เนื่องจากหนังสือพิมพ์มติชนเป็นหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งยังมีความสัมพันธ์กับกองบรรณาธิการของหนังสือศิลปวัฒนธรรมจึงมักมีการนำโฆษณาหนังสือในเครือศิลปวัฒนธรรมทั้งนิตยสารและหนังสือศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษที่ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทางประวัติศาสตร์มาลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์มติชน

โฆษณาด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (46 ชิ้น/ 2,421.6 ตารางนิ้ว) มีปริมาณการนำเสนอในลำดับที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นโฆษณาให้ผู้อ่านร่วมกันทำบุญในวาระโอกาสต่าง ๆ โฆษณาเทศกาลหรือประเพณีต่าง ๆ ซึ่งโฆษณาลักษณะนี้ ส่วนใหญ่พบในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ คมชัดลึก และมติชน ส่วนหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันมักนำเสนอโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมที่ทางสำนักพิมพ์ผู้จัดการจัดขึ้นเป็นประจำทุกวันอาทิตย์

โฆษณาด้านวรรณกรรม (31 ชิ้น/ 2,473.63 ตารางนิ้ว) หนังสือพิมพ์มีปริมาณการนำเสนอในลำดับที่ 4 โฆษณาประเภทนี้มักพบในลักษณะของงานวรรณกรรมที่เกิดขึ้นในวาระโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพระราชสมภพ ฯลฯ ที่ภาคเอกชนตีพิมพ์โฆษณาเทิดพระเกียรติในลักษณะของบทประพันธ์ ทำให้โฆษณาประเภทนี้จะพบอยู่ในช่วงโอกาสสำคัญ ๆ ในหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ

โฆษณาด้านภูมิปัญญา (17 ชิ้น/ 973.9 ตารางนิ้ว) จะพบในปริมาณน้อยที่สุด อาทิ เช่น โฆษณาสอนทำอาหาร ผลิตภัณฑ์สมุนไพร หรือการนวดแผนไทย เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับพบว่า โฆษณามีส่วนสำคัญที่ทำให้พื้นที่การนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ลดน้อยลง ทั้งนี้การนำเสนอโฆษณาขึ้นอยู่กับสปอนเซอร์สินค้าแต่ละราย ทำให้พื้นที่การนำเสนอในแต่ละหน้าของเนื้อหาศิลปวัฒนธรรมมีไม่เท่ากัน หรือไม่เต็มเนื้อที่ในแต่ละวัน ในกรณีที่มีโฆษณาเข้ามามากในวันหนึ่ง ๆ หนังสือพิมพ์มี

วิธีการบริหารจัดการเนื้อหาโดยการนำเนื้อหาไปลงในหน้าอื่น ๆ แทน¹² เช่น หน้า “พระเครื่อง” ของหนังสือพิมพ์คมชัดลึก หากในวันหนึ่ง ๆ มีเนื้อหาเข้ามามากก็จะนำเนื้อหาไปลงในหน้า “โหราศาสตร์” แทน เป็นต้น หรือจัดการโดยการลดเนื้อหาที่การนำเสนอลงเหลือเพียงครึ่งหน้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณค่าความสำคัญของเนื้อหาด้วย

อภิปรายผลการศึกษา

กว่าร้อยห้าสิบปีที่สื่อหนังสือพิมพ์ในสังคมไทยนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อเนื่องยาวนาน มาจนถึงในปัจจุบัน ทำให้หนังสือพิมพ์นับเป็นสื่อมวลชนประเภทแรกที่ถูกเบิกสังคมแห่งข่าวสาร และความรู้ให้เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์นั้นก็มิพลวัตของการเปลี่ยนแปลงไปตามความเคลื่อนไหวและความเหมาะสมกับสังคมในแต่ละยุคสมัย เช่นเดียวกับในปัจจุบันสื่อหนังสือพิมพ์ก็ยังเป็นสื่อที่มีอิทธิพลในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารไปสู่สังคมในวงกว้าง

หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันนอกจากจะนำเสนอ “ความเป็นปัจจุบัน” เพื่อที่จะพัฒนา กลายเป็นวัฒนธรรมในอนาคตแล้ว หนังสือพิมพ์ยังต้องนำเสนอศิลปวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีต ให้สืบทอดและดำรงอยู่ควบคู่กันไปด้วย แต่การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมในหน้าหนังสือพิมพ์ ในรอบปี พ.ศ. 2549 ที่ผ่านมา ทำให้เห็นภาพของความต่อเนื่องในการนำเสนอเนื้อหา ด้านศิลปวัฒนธรรมให้หน้าหนังสือพิมพ์ว่าเป็นการนำเสนอไปอย่างฉาบฉวยและไม่ได้ให้ความสำคัญ กับคุณค่าของข่าวประเภทนี้เท่าที่ควร หนังสือพิมพ์ไทยหลากล้วนนำเสนอเนื้อหา ด้านศิลปวัฒนธรรมเมื่อยามที่ข่าวนั้นมีความสำคัญอยู่ในกระแสของสังคมหรือมักนำเสนอเนื้อหา ด้านศิลปวัฒนธรรมในช่วงเวลาที่สถานการณ์บ้านเมืองไม่มีข่าวสารอื่น ๆ ที่มีความสำคัญเกิดขึ้นใน สังคม เห็นได้จากในช่วงปี พ.ศ.2549 แนวทางการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมจะเพิ่มขึ้น อย่างมากในช่วงพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ กระแสการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมก็ลดลงตามลำดับและต่ำสุดในเดือนพฤศจิกายนใน หนังสือพิมพ์กลุ่มตัวอย่างแทบทุกฉบับ ซึ่งต่ำกว่าในช่วงก่อนเหตุการณ์พระราชพิธีฯ ในปีเดียวกัน

¹² ญัญฐิกา ณ ระนอง, “การนำเสนอข่าวประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนทางหน้า หนังสือพิมพ์ไทยรายวัน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 98.

ด้วยซ้ำ ทำให้ภาพของการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันนั้นจึงยังดูเลือนลางและขาดการให้ความสำคัญเท่าที่ควร

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในปัจจุบันที่มีเนื้อหาประเภทนี้อยู่น้อยนั้นมีที่มาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

ศักยภาพของหนังสือพิมพ์ไทยแต่ละฉบับ ทั้งเงินทุน นายทุน และบุคลากร

สื่อหนังสือพิมพ์ของไทยส่วนใหญ่ในสังคมทุนนิยม มักนำเสนอเนื้อหาตามภาพลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ นโยบายของกองบรรณาธิการ หรือตอบสนองเป้าหมายทางธุรกิจของตนเอง เพื่อหวังผลกำไร มากกว่าการนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม การนำเสนอข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนข่าวสารในประเด็นเล็ก ๆ ที่ทางบรรณาธิการหลักของหนังสือพิมพ์มักจะไม่ให้ความสนใจ เพราะหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันต้องการนำเสนอข่าวที่อยู่ในความต้องการของตลาด เป็นข่าวที่อยู่ในกระแสของสังคม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ และวงการบันเทิง การนำเสนอข่าวสารในลักษณะนี้เป็นไปตามกลไกของสังคมที่อยู่ในระบบทุนนิยม

หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันจึงไม่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมเท่าที่ควร แตกต่างจากหนังสือพิมพ์ในยุคเริ่มแรก (รัชกาลที่ 4) ที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการเป็นยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการของไทยในการสร้างความเป็นอารยะเฉกเช่นเดียวกับโลกตะวันตกทำให้มีการพัฒนาซึ่งองค์ความรู้ โดยมีหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ช่วยเผยแพร่องค์ความรู้เหล่านั้นไปสู่มวลชน โดยมีแนวทางการนำเสนอหลักขึ้นอยู่กับบรรณาธิการที่เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ ซึ่งส่วนมากเป็นชนชั้นสูงที่มีฐานะทางสังคมอันส่งผลให้เงินไม่สามารถที่จะมาใช้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดแนวทางการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์ไทยในอดีตได้

แต่หนังสือพิมพ์ในยุคปัจจุบันมีอัตราการแข่งขันทางการตลาดสูงมาก มีหนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นใหม่หลากหลายประเภท ทำให้หนังสือพิมพ์เหล่านี้ต้องดำเนินแนวทางการนำเสนอเนื้อหาไปตามภาวะกลไกของตลาดจนอาจส่งผลให้ละเลยเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่จุดขายหลักของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ

เนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหน้าหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่ทางบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับต้องนำเสนอไม่เพียงแต่ข้อมูลข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน แต่ควรนำเสนอข้อมูลเชิงลึกหรือสืบเสาะประเด็นใหม่ ๆ ในสังคมที่นอกเหนือจากประเด็นที่เป็นข่าวในแต่ละวันมานำเสนอในรูปแบบของสารคดีหรือบทความ เช่น ในหน้า “ประชาชื่น” และ “มติชนสุขสรรค์” ของหนังสือพิมพ์มติชน หรือในหน้า “เดลินิวส์ว่าไรดี” ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ที่มีการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในประเด็นที่หลากหลายและมีการให้ข้อมูลที่ลึกและละเอียดเป็นประจำทุกวัน แต่เมื่อเทียบกับปริมาณพื้นที่ทั้งหมดในหน้าหนังสือพิมพ์ก็ยังมีปริมาณการนำเสนอที่น้อย

อย่างไรก็ตาม การที่หนังสือพิมพ์จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางการนำเสนอเนื้อหาในด้านต่าง ๆ นั้น สิ่งสำคัญขึ้นอยู่กับเจ้าของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับที่จะเป็นผู้กำหนดคุณค่าแนวทาง รวมทั้งเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ที่จะนำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ด้วย

ลักษณะของผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

คนไทยให้ความสนใจในเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมน้อย ส่วนมากจะให้ความสนใจกับข่าวสารในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความบันเทิง ทำให้เนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมส่วนมากจึงเน้นในช่วงเหตุการณ์สำคัญและเทศกาลสำคัญ ๆ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์บางฉบับยังมีการนำเสนอข่าวตลาด เช่น ข่าวอาชญากรรม อุบัติเหตุ หรือภาพลามกอนาจาร มากจนเกินไป ซึ่งเป็นการประเมินตนเองและลดคุณค่าของสื่อมวลชนที่ต่ำจนเกินกว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในสังคมได้

ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมจึงควรมีการให้ความเสมอภาคในการนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้เช่นเดียวกับข่าวอื่น ๆ และการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมไทยไม่ควรเป็นแค่การรณรงค์ตามกระแสสังคมหรือการนำเสนอวัฒนธรรมในรูปแบบที่เป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้ เพราะการนำเสนอในลักษณะนี้เปรียบเสมือนการแช่แข็งศิลปวัฒนธรรมอันจะส่งผลให้ภาพของศิลปวัฒนธรรมในสังคมค่อย ๆ เลือนลางไป แต่ควรสร้างจิตสำนึกในการเรียนรู้และเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม ซึ่งควรเริ่มจากสื่อมวลชนเองก่อนที่จะลงไปปลูกฝังลงในจิตสำนึกของประชาชน เพราะหากกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ขาดการให้ความสำคัญและความสนใจในเนื้อหาประเภทนี้อย่างแท้จริงแล้วก็จะส่งผลถึงคุณภาพของเนื้อหาที่นำเสนอออกไปได้และไม่ก่อให้เกิดการเปิดรับของประชาชนในวงกว้าง และเมื่อเนื้อหาข่าวสารที่สื่อต้องการที่จะนำเสนอมีคุณภาพและน่าสนใจผลตอบรับจากทางผู้อ่านก็จะตามมา

ความจำกัดของพื้นที่หนังสือพิมพ์

เนื่องจากหนังสือพิมพ์มีพื้นที่อย่างจำกัดในการนำเสนอเนื้อหาแต่ละวัน กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์จึงต้องเลือกให้ความสำคัญกับข่าวสารเหตุการณ์ที่ต่างกันออกไป ซึ่งในแต่ละวันมีเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายเหตุการณ์ หนังสือพิมพ์จึงเลือกนำเสนอข่าวที่มีคุณค่าและความสำคัญมากกว่า แต่หากเปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่พบในหน้าหนังสือพิมพ์กับจำนวนหน้าและพื้นที่ของหนังสือพิมพ์ที่แท้จริงแล้วยังแสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ทั้งหมดยังให้ความสำคัญกับเนื้อหาประเภทนี้น้อยมาก เพราะนอกจากการนำเสนอเนื้อหาในหน้าหนังสือพิมพ์มักเป็นเนื้อหาที่เกิดขึ้นเป็นกระแสในแต่ละวัน เพื่อสร้างยอดขายของหนังสือพิมพ์แล้วยังมีการเบียดบังพื้นที่การนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมลงไปหากมีการซื้อพื้นที่โฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ส่งผลให้ปริมาณพื้นที่การนำเสนอเนื้อหาข่าวสารในแต่ละวันลดน้อยลงไป

ชาวด้านศิลปวัฒนธรรมถูกลดบทบาทจากข่าวสารที่มีความสำคัญของหนังสือพิมพ์ในสมัยแรก ๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งของข่าววาไรตี้ หรือข่าวสังคมที่ไม่มีแม้กระทั่งบรรณาธิการเฉพาะเจาะจงหรือมีความเชี่ยวชาญเนื้อหาประเภทนี้โดยเฉพาะ ส่วนมากจะอยู่ภายใต้การบริหารงานของโต๊ะข่าวอื่น ๆ อีกชั้นหนึ่ง เช่น โต๊ะวาไรตี้ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ โต๊ะสังคม-บันเทิงของหนังสือพิมพ์คมชัดลึก โต๊ะเฉพาะกิจของหนังสือพิมพ์มติชน และโต๊ะคุณภาพชีวิตของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน การนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้จึงขาดความเชี่ยวชาญหรือเฉียบคมที่จะสร้างประเด็นให้ศิลปวัฒนธรรมหลุดพ้นจากการพันธนาการทางความคิดหรือมายาคติที่ครอบงำศิลปวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งล้าหลัง ไม่น่าสนใจ หรือเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตไม่เกิดขึ้นกับพลวัตทางสังคมในปัจจุบัน

การไม่ให้ความสำคัญจากทางภาครัฐและเอกชน

การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงแค่การนำเสนอศิลปวัฒนธรรมที่มีมาในอดีตมาสร้างป้อมปราการป้องกันการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันเท่านั้น แต่ต้องปรับประยุกต์เรียนรู้ และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกไปพร้อม ๆ กัน ไม่เช่นนั้น วัฒนธรรมไทยก็จะติดอยู่กับกับดักทางความคิดและถูกล่ามโซ่ติดไว้กับความเป็นอดีตจนสลายภาพของพลวัตทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน เกิดเป็นมายาคติที่ก่อให้เกิดภาพว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งล้าสมัยในสังคมปัจจุบัน และถูกลดความสำคัญต่อการศึกษารเรียนรู้ของผู้คนในสังคมวงกว้าง

ดังนั้นทางภาครัฐและเอกชนจึงควรที่จะเปลี่ยนทัศนคติจากที่มองศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถูกมองข้ามให้เป็นสิ่งที่ประชาชนควรให้ความสนใจ โดยสร้างการเรียนรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ความตระหนักรู้และความเข้าใจกระจายเข้าสู่ชุมชนในวงกว้างก่อนที่ทางภาครัฐ โดยเฉพาะกรมศิลปากร หรือกระทรวงวัฒนธรรมจะนำเงินงบประมาณไปปรับปรุงและพัฒนาโบราณวัตถุหรือโบราณสถานต่าง ๆ เพราะหากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในสิ่งเหล่านั้นแล้วโบราณวัตถุหรือโบราณสถานเหล่านั้นก็คงมีค่าไม่ต่างไปจากสวนสาธารณะทั่ว ๆ ไปในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ในปัจจุบันยังขาดหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งที่เนื้อหาเรื่องนี้ได้มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบอยู่ในแทบทุกสถาบันการศึกษา แต่กลับถูกลดบทบาทและความสำคัญลงเมื่อมีข่าวอื่น ๆ ที่มีความน่าสนใจกว่า หรือการถูกเบียดบังโดยพื้นที่โฆษณา จนทำให้เนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนออยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์นั้นแทบจะไม่มีพื้นที่ในการนำเสนอเนื้อหาเหล่านี้โดยเฉพาะ แม้ว่าทางกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์บางฉบับจะพยายามนำเสนอเนื้อหาเหล่านี้ในประเด็นที่แปลกใหม่ ออกไปก็ตาม แต่สิ่งที่สำคัญคือการเปิดพื้นที่สำหรับการนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมนี้ อย่างเป็นทางการให้มากยิ่งขึ้น เช่น การเพิ่มหน้าที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งควรให้มีกองบรรณาธิการที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมในแต่ละหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะสามารถสร้างประเด็นและเนื้อหาการนำเสนอที่แปลกใหม่และก่อให้เกิดการตื่นตัวและพัฒนาในวงการด้านศิลปวัฒนธรรม

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่เนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมไทยควรควรนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยที่ไม่เป็นแค่การรณรงค์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องขึ้นเป็นครั้งคราว แต่ควรปลูกฝังลงไปในชีวิตสำนึกของประชาชนให้เข้าใจและสร้างความตระหนักในความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมอันเป็นปัจเจกลักษณ์ของชาติไว้

3. สื่อมวลชนอื่น ๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หรือแม้กระทั่งอินเทอร์เน็ต ควรร่วมมือกันสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่ผู้รับสารจะได้รับเป็นหลักสำคัญ โดยอาจนำเสนอในลักษณะของข้อมูลเชิงลึกที่ผ่านการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์อย่างรอบด้าน แล้วถ่ายทอดไปยังกลุ่มผู้รับสารให้เข้าใจอย่างง่าย ๆ หรือนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบสาระบันเทิง เพื่อให้ประชาชนเปิดรับสารนั้นได้โดยไม่ยากจนเกินไป อาทิ

เช่น รายการคุณพระช่วย หรือรายการสารคดีต่าง ๆ เช่น ตามรอยพระพุทธเจ้า พระเจ้าแผ่นดิน หรือตามรอยตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นต้น รวมทั้งเปิดพื้นที่การนำเสนอเนื้อหาด้าน ศิลปวัฒนธรรมนี้ให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสม เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ควรเพิ่มพื้นที่หน้าในการ นำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมให้มากขึ้น สื่อโทรทัศน์ควรให้ช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์เป็น จำนวนมากและให้เวลาเพียงพอที่จะนำเสนอในรายละเอียดของเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมอย่าง รอบด้านมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรทำการศึกษาในเชิงของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรายวันโดยเฉพาะ ซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างในส่วนนี้จะส่งผลกระทบต่องานวิจัยให้มีน้ำหนักมากขึ้น และมีแนวโน้มต่อการนำเสนอเนื้อหา ด้านศิลปวัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้นด้วย โดยอาจสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์ในเขต กรุงเทพมหานคร เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรือนิตยสาร แล้ว นำมาเปรียบเทียบลักษณะการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนเผยแพร่ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมผ่าน สื่อมวลชนในครั้งต่อไป
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมของ ต่างประเทศ แล้วนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับกรนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งควรมีการ จัดแบ่งขอบข่ายเนื้อหาในการศึกษาให้มีความชัดเจน เพื่อสร้างความถูกต้องเที่ยงตรงใน การศึกษา